

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора

Блощинського Ігоря Григоровича

на дисертацію Лютого Володимира Миколайовича

**«Формування мовної компетентності у офіцерів військових частин
Національної гвардії України в процесі дистанційного навчання»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта

(за спеціалізаціями)

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Одним із вирішальних чинників ефективної підготовки офіцерів Національної гвардії України (НГУ) є вдосконалення системи професійної підготовки та військової освіти, що зокрема, передбачає участь офіцерів військових частин у міжнародних освітніх та наукових заходах, підвищення їх оперативної сумісності з країнами–членами НАТО. Це, в свою чергу, потребує впровадження в навчальний процес сучасних технологій, методів та засобів формування та розвитку іншомовної комунікативної компетентності офіцерів НГУ, а розроблення й уточнення її змісту є вкрай важливим. Нормативними документами Президента України, Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України передбачено впровадження різноманітних форм навчання особового складу і дистанційного навчання (ДН), зокрема. У Національній гвардії України сьогодні також проводиться робота в Національній академії НГУ та військових частинах для посилення можливостей вивчення іноземних мов, зокрема через ДН.

Важливо відзначити, що результати дисертації використані у науково-дослідній роботі кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій Національної академії НГУ «Виявлення залежності рівня сформованості компетентності спілкування іноземною мовою здобувачів вищої освіти у

Національній академії НГУ від використання віртуальних навчальних середовищ та елементів дистанційного навчання в освітньому процесі» та впроваджено в освітню діяльність мовного відділу Національної академії НГУ, навчально-наукового центру мовної підготовки Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, навчально-наукового центру іноземних мов Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського та кафедри мовної підготовки Національного університету цивільного захисту України. Це свідчить про своєчасність та актуальність даної роботи. Результати теоретичного аналізу сучасних наукових розвідок дали змогу здобувачу встановити, що до цього часу окремого комплексного педагогічного дослідження проблеми формування мовної компетентності офіцерів військових частин НГУ в процесі ДН не було проведено.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз тексту дисертаційного дослідження свідчить про те, що автор добре розуміється на теорії, методології, методах вивчення проблеми, яку досліджує.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечено наступним:

– структура роботи відзначається логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань, що сприяло досягненню поставленої мети;

– використання широкої бази використаних джерел за темою дисертації (287 найменувань, із них 45 – іноземною мовою), опитування офіцерів з різних військових частин України, на підставі розгляду яких сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми;

– належна теоретико-методологічною база, відповідність предметної спрямованості дисертаційного дослідження сучасним уявленням про зміст та призначення досліджень у формуванні мовної компетентності та ДН.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Ознайомлення зі змістом роботи, основними публікаціями дозволяє

визнати, що дисертація В. М. Лютого є комплексним дослідженням, у якому вперше обґрунтовано модель формування мовної компетентності (МК) офіцерів НГУ в процесі ДН, яка включає наукові підходи (системний, андрагогічний, діяльнісний, компетентнісний, інформаційний), мету, принципи, зміст ДН (читання, говоріння, письмо, аудіювання), що диференційований за напрямками службово-бойової діяльності (СБД) офіцерів НГУ, технології, засоби, методи і форми, а також визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови її впровадження в освітній процес; обґрунтовано й експериментально доведено ефективність педагогічних умов формування мовної компетентності у офіцерів військових частин НГУ в процесі ДН (навчально-методичне забезпечення використання засобів формування МК у офіцерів в процесі ДН; формування цифрової педагогічної компетентності викладачів щодо використання дистанційних технологій в освітньому процесі та формування цифрової грамотності офіцерів-слухачів; розвиток позитивної мотивації офіцерів до ДН іноземним мовам); виявлено особливості ДН офіцерів НГУ (наявність обмежень у користуванні цифровими технологіями і ресурсами внаслідок обмежень військово-професійної діяльності; експлуатація телекомунікаційних та інформаційних ресурсів у межах єдиного інформаційного середовища на базі корпоративної мережі; застосування новітніх гіпертекстових та мультимедійних технологій; індивідуалізація і диференціація процесу навчання з орієнтацією на можливість і рівень професіоналізму викладача; професійний досвід і посадові обов'язки офіцера); уточнено перелік засобів ДН у мовній підготовці офіцерів, технологій та платформ ДН офіцерів (для організації ДН; проведення відеоконференції; оцінювання роботи аудиторії в режимі реального часу; створення інтерактивних вправ; створення інтерактивних навчальних застосунків, які дають змогу вести аналітику навчального процесу і реалізовувати стратегії індивідуального підходу; створення комунікативного простору; запису скрінкастів; створення інтерактивних відео із запитаннями, вбудованими в хід ролика; розміщення власних роликів та надання до них доступу через Internet, тощо); визначено недостатній стан сформованості МК офіцерів НГУ у

військових частинах, сформульовано критерії (мотиваційний, змістовно-когнітивний, діяльнісно-комунікативний та контрольо-оцінний), показники (самооцінка мовної компетентності слухачів; уміння використання мовної компетентності; мотивація до вивчення іноземної мови; основні знання для формування мовних навичок), рівні сформованості мовної компетентності офіцерів НГУ (високий, середній, низький); подальшого розвитку набули методи, форми ДН офіцерів іноземним мовам.

Отже, змістовне наповнення пунктів наукової новизни має фундаментальне теоретичне та практичне значення, як для професійної педагогіки як науки, так і для споріднених з нею за об'єктом наукової уваги напрямів наукової думки.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження викладено у 20 публікаціях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України (2 статті – у співавторстві); 3 статті в зарубіжних періодичних виданнях (2 статті – у співавторстві); 2 статті в іншому періодичному виданні України; 1 методичні рекомендації; 1 навчальний посібник – у співавторстві; 8 тез - у збірниках Міжнародних та Всеукраїнських конференцій (2 тези – у співавторстві), де автору належить доведення можливості застосування інформаційно-аналітичних цифрових технологій у працевлаштуванні за кордоном офіцерів, які звільнилися у запас; розкрито закордонний досвід навчання іноземним мовам офіцерів; викладено особисто автором розроблену методику організації системи зворотного зв'язку під час вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти (ЗВО) зі специфічними умовами навчання; розкрито сутність ДН у сфері національної безпеки; подано особисто автором розроблені і класифіковані методи формування комунікативної готовності майбутніх офіцерів НГУ до взаємодії під час міжнародних миротворчих операцій та здійснено добір інформаційних ресурсів і засобів ДН, завдань для ДН слухачів інтенсивних курсів.

Публікації здобувача належним чином висвітлюють основні положення

поданої до захисту дисертації. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

У репрезентованій роботі повно й ґрунтовно розкрито зміст трьох розділів відповідно до теми та сформульовано висновки, що логічно випливають зі змісту проведеної розвідки, яка засвідчує, що автору вдалося реалізувати мету й вирішити всі поставлені завдання. Це зумовлено використанням широкого комплексу методів дослідження, що дозволило обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування МК у офіцерів військових частин НГУ в процесі ДН та розробити методичні рекомендації з ДН іноземним мовам офіцерів НГУ. У вступі правильно сформульовано науковий апарат роботи, він відповідає змісту, логіці та висновкам роботи.

У першому розділі дисертації «Формування мовної компетентності у офіцерів військових частин Національної гвардії України як науково-педагогічна проблема», яку представлено для рецензування, особливо цінним, на нашу думку, є те, що дисертантом розкрито сутність та надано змістову характеристику ключових понять «мовна компетентність офіцера» та «дистанційне навчання офіцерів військових частин НГУ»; встановлено особливості змісту ДН офіцерів НГУ, які зумовлені специфікою виконання службово-бойових завдань; визначено можливі наукові підходи до моделі ДН офіцерів НГУ; встановлено, що принципи, технології, методика, форми та методи ДН офіцерів мовної компетентності можуть бути педагогічними, дистанційного навчання, а також ДН, зі специфікою вивчення іноземної мови. Автором з'ясовано, що структура МК офіцерів військових частин НГУ враховує діяльнісний та андрагогічний підходи до навчання офіцерів та складається з таких компонентів як: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовний, комунікативно-діяльнісний та контрольний-оцінний.

Відзначимо як позитивний аспект узагальнення автора стосовно сутності

мовної компетентності офіцера. Дослідник розглядає цей феномен як інтегративне утворення особистості, яке дає змогу фахівцеві (офіцерові) ефективно здійснювати іншомовну комунікацію, досягати при цьому позитивних результатів у своїй професійній діяльності. Мовна компетентність містить в собі іншомовну і її поняття формується на спільній політиці, термінології за напрямами СБД, стандартах НАТО.

На цій основі Лютий В. М. вважає, що ДН є окремим видом навчання з особливою формою, яке передбачає екстериторіальну взаємодію суб'єктів навчання з використанням психолого-педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових інформаційно-освітніх ресурсів, дає змогу проводити інтерактивні заняття з різною кількістю людей, надаючи можливість індивідуального спілкування між об'єднаними спільною метою суб'єктами й об'єктами навчання синхронно й асинхронно, реалізовується у спеціалізованому середовищі за допомогою технічних засобів зв'язку і характеризується інтенсифікацією, активізацією та індивідуалізацією навчання.

У другому розділі «Обґрунтування педагогічних умов формування мовної компетентності у офіцерів військових частин Національної гвардії України» автором було проведено вивчення проблеми за допомогою анкетування. Анкета складалася із 46 питань – закритих, відкритих, напіввідкритих, які стосувалися рівня МК і офіцерів, ДН, їх потреб і проблем в дистанційному навчанні іноземній мові, шляхів удосконалення ДН іноземної мови офіцерів військових частин НГУ. Можна відмітити, що автор долучив до опитування офіцерів з різних військових частин НГУ усіх регіонів України та з тими, хто по службі є дотичним до використання іноземної мови чи планує підвищення по службі, де потрібно використання іноземної мови. Як було видно із змісту запитань, дисертант мав за мету визначити самооцінку досліджуваних щодо сформованості того чи іншого компонента мовної компетентності.

Аналіз стану сформованості МК у офіцерів військових частин НГУ засвідчив, що стан сформованості мовної компетентності у офіцерів недостатньою мірою відповідає потребам НГУ у наявності підготовленого особового складу, який можна залучати до заходів міжнародного

співробітництва. Як показали результати проведених досліджень, недостатній рівень сформованості МК створює певні труднощі не лише під час залучення офіцерів до професійної діяльності за кордоном, а й у професійній діяльності під час заходів міжнародного співробітництва в Україні.

Виявлено, що на підставі викладеного можна сформулювати такі напрями поліпшення стану вивчення іноземної мови офіцерів у військових частинах НГУ в ході професійної (індивідуальної) підготовки: створення різноманітних умов в НГУ для її вивчення – організаційних, педагогічних, технічних, нормативних; врахування рівня знання мови офіцерами і диференціація навчання на цій основі; вдосконалення змісту і методик викладання іноземної мови відповідно до посадових обов'язків офіцерів з урахуванням специфіки СБД військових частин НГУ; розвиток позитивної мотивації офіцерів до ДН іноземним мовам; забезпечення іншомовної практики для офіцерів НГУ в щоденній діяльності та іншомовному середовищі; полікультурна підготовка офіцерів; підготовка офіцерів до ДН через формування їхньої цифрової грамотності.

Важливим фактом є те, що дисертантом уперше обґрунтовано модель формування МК офіцерів НГУ в процесі ДН, яка включає: наукові підходи, мету, принципи та зміст ДН (читання, говоріння, письмо, аудіювання), технології, засоби, методи і форми, а також педагогічні умови її впровадження в освітній процес для формування мовної компетентності офіцерів військових частин НГУ.

Вважаємо значним досягненням дослідника уточнений перелік засобів ДН у мовній підготовці офіцерів, технологій та платформ ДН офіцерів. До засобів ДН офіцерів НГУ віднесено: засоби цифрових технологій, засоби роботи з інформацією (гіпертекст, мульти- та гіпермедіа), програмні засоби навчання, засоби ІКТ, засоби організації. Виявлено, що існуючі засоби ДН різняться на різних етапах засвоєння (залежно від мети їх застосування).

Вагомим науковим здобутком дослідника, на нашу думку, є такі визначені та реалізовані педагогічні умови формування МК офіцерів військових частин НГУ у процесі ДН: навчально-методичне забезпечення використання засобів формування МК у офіцерів в ДН; формування цифрової компетентності

викладачів щодо використання дистанційних технологій в освітньому процесі та формування цифрової грамотності офіцерів-слухачів; розвиток позитивної мотивації офіцерів до ДН іноземним мовам. Важливим науковим здобутком також вважаємо розкриття автором сутності кожної педагогічної умови і конкретизацію шляхів їх реалізації.

Установлено, що педагогічні умови формування МК офіцерів НГУ у ДН, що були визначені автором, повинні реалізовуватися в освітньому процесі лише в комплексі. Заслуговує на позитив той факт, що автором були запропоновані зазначені умови на порядок раніше, аніж реалізація освітнього проєкту та навчання викладачів Національної академії НГУ Британською Радою цифровим технологіям в освіті у ЗВО зі специфічними умовами навчання, яке відбулося лише влітку 2021 р, коли розпочалося навчання викладачів Академії НГУ мовам у процесі ДН як підготовка до його впровадження. Автором обґрунтовано модель та розроблено педагогічні умови її впровадження в 2019-2021 рр.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка впровадження педагогічних умов формування мовної компетентності у офіцерів військових частин Національної гвардії України» заслуговує на схвалення проведене автором експериментальне дослідження щодо перевірки впровадження моделі та визначених педагогічних умов її впровадження. Дослідником було проведено низку організаційних заходів на початку експерименту (проведено констатувальний зріз, визначено робочу гіпотезу, мету, сформульовано завдання експерименту, здійснено добір учасників експериментального навчання, окреслено місце і час його проведення, відбулося ознайомлення викладачів із теоретичними засадами і методичними рекомендаціями з організації діагностування проблеми дослідження тощо).

Відзначимо як позитивний аспект, що сформованість МК офіцерів військових частин НГУ визначалася за такими критеріями: мотиваційний, змістовно-когнітивний, діяльнісно-комунікативний та контрольньо-оцінний. Ці критерії відображали структуру МК офіцерів НГУ, розкривалися через низку показників, які можна було оцінювати залежно від ступеня їх прояву. Здобувач переконливо доводить, що на констатувальному етапі експерименту виявлено

наявність відносно однакового рівня сформованості МК слухачів в ЕГ і КГ, що забезпечило загальні сприятливі умови для реалізації програми експериментального дослідження; обґрунтовано кількість експертів, обрано діагностичний інструментарій тощо. Виділено 3 рівні сформованості МК у офіцерів НГУ: низький, середній, високий. Вони відображають критерії МК для офіцерів у NATO STANAG 6001 за змістовно-когнітивним та діяльнісно-комунікативним критеріями, відповідають рівням NATO STANAG 6001: SMP 0 – відсутність практичних умінь, SMP 0+ – завчений мінімум, SMP 1 – виживання, SMP 1+ – виживання+, SMP 2 – функціональний, SMP 2+ – функціональний+.

Дослідження Лютого В. М. набуває особливого практичного спрямування завдяки конкретизації заходів, які проводилися на формувальному етапі експерименту.

Також значним досягненням дослідника є проведена експериментальна робота з перевірки впровадження педагогічних умов формування МК у офіцерів військових частин НГУ, яка дала позитивний результат. Так, серед 68 респондентів 89% зазначили, що запропонована підготовка відповідала пізнавальним і професійним потребам щодо вивчення іноземної мови офіцерами, 11% – що майже відповідала. Про доцільність переходу до ДН свідчить той факт, що слухачі КГ, на відміну від ЕГ, майже не мали динаміки у показниках, тоді як значні позитивні зміни відбулися в ЕГ. Здобувач переконливо доводить, що апробація педагогічних умов показала їх результативність, а дані підтверджують доцільність та необхідність впровадження моделі та педагогічних умов формування мовної компетентності офіцерів НГУ у процесі ДН.

Для визначення вірогідності результатів дослідження отримані в експерименті по кожному критерію, показнику на констатувальному та контрольному етапах дані було перевірено на достовірність і надійність за допомогою методів математичної статистики за допомогою критерію Стьюдента.

Особливу методичну цінність також мають авторські методичні рекомендації щодо врахування особливостей ДН іноземній мові офіцерів на

різних етапах засвоєння з акцентуванням на види мовної діяльності (упровадження у програму інтенсивного курсу вивчення іноземних мов розроблених інтенсивних курсів дистанційного навчання (ІКДН); додавання до змісту традиційного навчально-методичного забезпечення ІКДН технологій мультимедіа та електронних підручників із засобами навігації (пошук, гіперпосилання, закладки, примітки тощо), ресурсів мережі Internet, тематичних каталогів, пошукових систем, електронних каталогів та енциклопедій, освітніх тематичних електронних видань, засобів комунікації (чати, форуми, платформи спілкування), програмних продуктів для тестування і перевірки знань, професійно-орієнтованих програмних продуктів для навчання іноземним мовам тощо).

Друга педагогічна умова була реалізована шляхом формування цифрової грамотності у викладачів на різних курсах підвищення кваліфікації: щодо інтенсифікації освітнього процесу, порядку оцінювання та тестування слухачів, а також зворотного зв'язку із студентами; з дидактики і методики викладання у ЗВО; для фасилітаторів; для викладачів-початківців; із застосування моделі навчання для дорослих; з ДН іноземним мовам та ін. Крім того викладачі проводили заняття зі слухачами щодо використання засобів ДН, і тим самим було реалізовано розвиток цифрової грамотності офіцерів.

Третя педагогічна умова передбачала розвиток позитивної мотивації офіцерів до ДН іноземним мовам. Особливостями підвищення мотивації здобувачів освіти дистанційної форми навчання визначено: застосування методів розвитку позитивної мотивації офіцерів до ДН іноземним мовам не тільки протягом першого етапу засвоєння, а й упродовж усього процесу навчання. Визначено, що для успішнішого формування мотивації офіцерів до ДН необхідно використовувати інноваційні технології, методики і засоби навчання, такі, як індивідуалізоване (особистісно-орієнтоване) навчання, хмарні технології, Web-квести, інформаційно-комунікаційні технології, ігрові технології навчання та інтерактивне навчання, що набувають неабиякого значення, а також інтерактивні відеоінструкції для ознайомлення слухачів з особливостями роботи в системі ДН. Необхідним у ДН є проведення на початку вивчення кожного дистанційного курсу вхідного тестування слухачів. Серед

основних засобів, що вплинули на розвиток позитивної мотивації офіцерів до ДН іноземним мовам, виокремлено такі: для комунікації з групою; для управління проектом та завданнями; для використання інструментів спільної візуалізації; для організації інтерактивних вправ; для спільного використання файлів; для спільної роботи. З метою підтримання мотивації до навчання протягом усього заняття, а не тільки на його початку було виділено такі методи, як: діалогізації; проблематизації; персоналізації, індивідуалізації й диференціації; активізації уваги засобами ДН; побудови зв'язку між набутими знаннями і розвитком та побудовою професійної кар'єри; позитивного підкріплення успіхів і гальмування помилок, створення ситуацій успіху в навчанні засобами цифрових технологій; підтримання рівня задоволеності навчанням. Крім того, здобувачем визначено й інші методи мотивації до використання засобів ДН: метод фасилітації; метод «багато до багатьох»; метод складних завдань; сучасні методи вивчення іноземної мови (навчання, що базується на завданнях; «представлення-практика-продукування»; лексичний метод; метод функцій; комунікативні методи; граматико-перекладний метод; метод повного фізичного відтворення; метод сугестивного відкриття; навчання, що базується на змісті; навчання мові через інтеграцію), а також сайти-ігри.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає: у розробленні і впровадженні методичних рекомендацій з ДН іноземним мовам офіцерів НГУ на інтенсивних курсах вивчення іноземних мов; у вдосконаленні й урізноманітненні практичних методів, технологій, форм та засобів ДН, розробленні ІКДН з англійської і французької мов для офіцерів НГУ, узагальненні результатів і впровадженні педагогічних умов та моделі формування мовної компетентності офіцерів НГУ.

Заслуговує на позитивну оцінку логічність викладу змісту дисертаційного дослідження Лютого Володимира Миколайовича, його завершеність у цілому, ідентичність змісту анотації й основних положень дисертації. Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано повністю, мета досягнута, сукупність отриманих наукових положень має важливе значення для професійної педагогіки.

Водночас, разом із загальною позитивною оцінкою наукових здобутків

дисертанта, вважаємо за доцільне висловити певні зауваження та побажання в контексті наукової дискусії:

1. Зважаючи на актуальність проблеми дистанційного навчання для офіцерів Національної гвардії України в контексті євроінтеграції та курсу України в НАТО, доцільно детально описати шляхи впровадження досвіду закордонного навчання викладачів Академії на практиці, чому варто було б присвятити окремий пункт у першому розділі дисертації. Вважаємо, що зміст роботи значно покращився шляхом порівняння конструктів мовної підготовки у країнах Європи, Америки та Азії.

2. Враховуючи іншомовно-практичну спрямованість дисертації, доречним вбачається створення автором словника основних термінів з проблеми дослідження. Як відомо, здобувач досконало володіє іноземними мовами. Однак він не скористався можливістю створення сучасного українсько-англійського словника-тезауруса. До речі, такий словник-тезаурус був би надзвичайно корисним науковцям в їх подальших дослідженнях цієї й інших проблем військової освіти.

3. Даючи посилання на список використаних джерел, автор мав би вказати сторінки друкованого видання: наприклад, «як зазначає А. Каленський [91, с. 21]...».

4. У додатку Б, на стор. 260 дисертації, під час розкриття семи стандартних режимів он-лайн інструменту Quizlet, автор залишив поза увагою основний режим Live – командну інтерактивну гру, що використовується з метою діагностики рівня засвоєння лексичного матеріалу.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

У цілому, дисертаційна робота Лютого Володимира Миколайовича безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, нові, раніше незахищені наукові положення й обґрунтовані висновки. Висловлені зауваження та побажання носять, в основному, дискусійний характер, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Аналіз дисертації та наукових праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційна робота на тему «Формування мовної компетентності у офіцерів військових частин Національної гвардії України в процесі дистанційного навчання» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), а її автор, Лютий Володимир Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
начальник кафедри іноземних мов
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

I. G. Bloshchinskyi

І. Г. Блощинський

